

Azərbaycanı dünya siyasətində söz sahibinə çevirən Lider

Azərbaycanın xarici siyasəti müasir dövrdə: Şərqə və Asiyaya doğru

Azərbaycanın xarici siyasəti: Şərqə və Asiyaya doğru

Azərbaycanın xarici siyasət doktrinası uzun illərdir ki, balanslaşdırılmış və çoxtərəfli əməkdaşlığa əsaslanan bir model üzərində qurulub. Bu yanaşma Azərbaycanın həm Qərb, həm də Şərq ölkələri ilə münasibətlərini paralel şəkildə inkişaf etdirməsinə şərait yaradıb. Lakin postpandemiya dövründə və xüsusilə 2020-ci ildən sonra regionda və dünyada baş verən proseslər, Qərbin riyakar münasibəti, Rusiya-Ukrayna müharibəsi, enerji bazarındakı dəyişikliklər Azərbaycanın xarici siyasətində yeni tərəfdaşlıqlar qurması üçün əsaslı zəmin formalaşdırıb.

Bütün bu geosiyasi dəyişikliklər fonunda Azərbaycan Şərqə və Asiyaya doğru xarici siyasət kursunu yalnız alternativ istiqamət kimi deyil, strateji prioritet olaraq formalaşdırmağa başlayıb. Bu siyasət təkcə iqtisadi maraqlarla məhdudlaşmır, həm də siyasi təhlükəsizlik, beynəlxalq nüfuz və diplomatik balansın qorunması baxımından dərindən əsaslıdır.

Bu kontekstdə Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatlarla fəal əməkdaşlığı da xüsusi vurğulanmalıdır. Azərbaycan Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) çərçivəsində fəal diplomatik xətt yürüdərək həm Türk, həm də İslam aləmində integrasiyanı gücləndirən mühüm təşəbbüslərlə çıxış edir. Ölkəmizin 2024-2026-cı illərdə Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirəyə (AQEM) sədrlik etməsi, regional iqtisadi əməkdaşlığın fəallaşdırılması baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır. Qoşulmama Hərəkəti çərçivəsində Azərbaycanın son illərdə nümayiş etdirdiyi uğurlu sədrliyi və təşəbbüsləri bu qurumun nüfuzunun artmasında mühüm rol oynayıb. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı (ŞƏT) ilə əməkdaşlıq isə Azərbaycanın Asiya regionundakı geosiyasi mövqeyini möhkəmləndirən, təhlükəsizliyi və iqtisadi əməkdaşlığı təşviq edən yeni bir istiqamət kimi aktuallıq qazanır.

Asiyada yüksəliş: Yeni iqtisadi güc mərkəzlərində Azərbaycanın strateji rolu

Bu gün Asiya təkcə coğrafi baxımdan deyil, həm də geoiqtisadi və geosiyasi baxımdan dünyanın strateji mərkəzinə çevrilməkdədir. Çin, Pakistan, Hindistan, Cənubi Koreya, İndoneziya, Malayziya, Sinqapur kimi ölkələrin sürətli iqtisadi artımı, texnologiya və sənayədə innovativ yanaşmaları Asiya qitəsinin global güc mərkəzi statusuna yüksəlmişdir.

Çin Xalq Respublikası 2023-cü ildə təxminən 18 trilyon ABŞ dolları həcmində ümumi daxili məhsul (ÜDM) ilə dünyada ikinci ən böyük iqtisadiyyata sahib olub. Bununla yanaşı, Çin "Kömər və yol" təşəbbüsü ilə Asiyani, Avropanı və Afrikanı birləşdirən nəhəng ticarət və infrastruktur şəbəkəsi formalaşdırır. Bu təşəbbüs çərçivəsində Azərbaycan kimi strateji keçid ölkələri xüsusi əhəmiyyət qazanır. Ölkəmizin nəqliyyat və logistika imkanları, - xüsusilə Zəngəzur dəhlizi, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı, Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu (Orta Dəhliz), - Asiyanın məhsul və resurslarının Avropa bazarına çıxışı üçün əvəzolunmaz körpü rolunu oynayır. Bu baxımdan, Azərbaycan artıq təkcə regionda enerji ixracatçısı yox, həm də qitələrarası nəqliyyat qovşağı kimi tanınır.

Çin və Azərbaycan arasında əlaqələr son illərdə yalnız ticarət sahəsində deyil, eyni zamanda, təhsil, texnologiya və infrastruktur sahələrində də dərinləşməkdədir. Ötən il iyulun 3-də Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının (ŞƏT) Astanada keçirilən Zirvə toplantısı çərçivəsində "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə"nin qəbul olunması iki ölkənin enerji, yaşıl texnologiyalar və nəqliyyat sahələrində əməkdaşlığını daha da genişləndirib. Çin "Kömər və yol" təşəbbüsündə ölkəmizin rolunu yüksək qiymətləndirir və Azərbaycanı vasitəsilə Avropaya çıxışı təmin etmək niyyətindədir. Çin texnologiya, süni intellekt və rəqəmsal transformasiya sahələrində dünya lideridir. Bu sahələrdə əməkdaşlıq Azərbaycanı rəqəmsal iqtisadiyyat strategiyası ilə də üst-üstə düşür.

Qardaş ölkədən strateji tərəfdaşa çevrilən Pakistan isə Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə ən güclü siyasi dəstəkçilərindən biri

olmaqla yanaşı, iqtisadi əməkdaşlığın genişlənməsi üçün də böyük potensiala malikdir. Pakistanın Cənubi Asiyanın enerji və logistika mərkəzinə çevrilmək istəyi, Azərbaycanın isə Asiyaya açılan qapı kimi mövqeyi iki ölkəni daha sıx əməkdaşlığa vadar edir. Ölkələrimiz arasında enerji, müdafiə sənayesi, tekstil və əczaçılıq sahələrində əməkdaşlıq perspektivləri xüsusilə əhəmiyyətlidir.

Qazaxıstan, Özbəkistan, Türkmənistan, Qırğızıstan və Tacikistanla Azərbaycanın münasibətləri isə yalnız ortaq türk-mədəni və tarixi köklərə deyil, həm də real iqtisadi maraqlara əsaslanır. Bu ölkələrlə enerji ticarəti, kənd təsərrüfatı, nəqliyyat-logistika, su resurslarının idarə olunması və rəqəmsallaşma sahələrində çoxsaylı razılaşmalar və layihələr həyata keçirilir. Mərkəzi Asiya ölkələri ilə Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində siyasi və iqtisadi integrasiya modelini inkişaf edir. Azərbaycan bu təşkilatın fəal üzvü olaraq, region ölkələri ilə transregional enerji və nəqliyyat layihələri sahəsində təşəbbüskar mövqə tutur. Məsələn, Türkmənistan qazının Trans-Xəzər enerji dəhlizi vasitəsilə Azərbaycan ərazisindən Avropaya ötürülməsi məsələsi gündəmədir. Həmçinin Orta Asiyadan Türkiyə və Avropaya uzanan yükdaşımalarda Azərbaycan əsas tranzit məntəqələrindən biridir.

Asiya ölkələri ilə əməkdaşlıq yalnız ticarət və nəqliyyatla məhdudlaşmır. Rəqəmsal transformasiya, yaşıl enerji, smart kənd təsərrüfatı və texnoloji startaplar sahəsində Asiya dövlətlərinin təcrübəsi, Sinqapurun ağıllı şəhər idarəçiliyi, Cənubi Koreyanın rəqəmsal hökumət modeli və Çinin alternativ enerji texnologiyaları Azərbaycanın milli inkişaf strategiyası ilə üst-üstə düşür. Bu sahələrdə təcrübə mübadiləsi və birgə layihələrin reallaşdırılması ölkəmizin iqtisadiyyatının şaxələndirilməsinə xidmət edir.

Əminliklə deyə bilərik ki, Asiya artıq təkcə uzaq bazar yox, Azərbaycan üçün strateji tərəfdaşlar coğrafiyasıdır. Bu regionla çoxşaxəli əməkdaşlıq ölkəmizin yalnız iqtisadi gələcəyinə deyil, beynəlxalq nüfuzuna və regional liderliyinə də birbaşa təsir göstərir. Azərbaycanın global ticarət və enerji dəhlizlərinin mərkəzində yerləşməsi Şərqlə Qərbi birləşdirən körpü rolunu daha da gücləndirir.

Prezident İlham Əliyevin ADA Universitetindəki çıxışında strateji niyyətin ifadəsi

Aprelin 9-da ADA Universitetində keçirilən "Yeni dünya nizamına doğru" mövzusunda beynəlxalq forumda çıxış edən Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın xarici siyasətində müşahidə olunan yeni vektorların mahiyyətini aydın şəkildə izah etdi. Prezident çıxışı zamanı Azərbaycanın xarici siyasətinin Şərqə və Asiyaya yönəldiyini xüsusi olaraq vurğuladı. Bu, ölkəmizin artıq təkcə Qərb tərəfdaşları ilə deyil, Şərqdə yerləşən yeni iqtisadi və siyasi güc mərkəzləri ilə sistemli əməkdaşlıq qurmağa qərarlı olduğunu göstərdi.

Prezidentin çıxışı global və regional reallıqları dərindən analiz edən məqamlarla zəngin idi. Dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki, Azərbaycanın bu istiqamətdə atdığı addımlar təkcə alternativ axınları deyil, çoxqütblü dünya nizamında balanslaşdırılmış siyasət yürütmək strategiyasına əsaslanır. Ölkə Prezidenti bu yanaşmanı Azərbaycanın müstəqil və milli maraqlara sükənlən xarici siyasət xəttinin təzahürü kimi təqdim etdi.

Prezident İlham Əliyev, həmçinin bildirdi ki, Qərbdə mövcud olan ikili standartlar, xüsusilə də Ermənistan-Azərbaycan münasibətləri fonunda sərgilənən ədalətsiz yanaşmalar, Azərbaycanın yeni strateji tərəfdaşlıq marşrutları üzrə fəaliyyətini gücləndirməyə sövq edib.

Azərbaycan Prezidentinin sözlərinə görə, Asiya və Şərq ölkələri ilə əməkdaşlıq daha real, qarşılıqlı hörmətə və ədalətə əsaslanır. Prezidentin bu çıxışı ilə ölkəmizin xarici siyasətində Şərqə və ya Asiyaya yönəlik kursun artıq konseptual çərçivədə təsdiqləndiyi, dövlət strategiyasına çevrildiyi aydın şəkildə elan edilmiş oldu. Bu çıxış yalnız daxili auditoriyaya deyil, həm də beynəlxalq tərəfdaşlara ünvanlanmış diplomatik mesaj idi: Azərbaycan gələcək inkişafını yalnız bir tərəfə yönəlmiş siyasətlə deyil, balanslı, tərəfdaşlığa əsaslanan və çoxtərəfli münasibətlər üzərindən qurmaq niyyətindədir.

Bu Forumdan sonra müşahidə olunan beynəlxalq səfərlər, diplomatik fəallıq və ikitərəfli əməkdaşlıq formatlarının artması, Prezidentin ADA-da səsləndirdiyi mesajların artıq praktiki siyasi və iqtisadi nəticələr doğurduğunu göstərir.

Qərbin ikili standartları və etimadsız siyasəti

Azərbaycanın Qərblə münasibətləri uzun müddət qarşılıqlı maraqlara əsaslanan əməkdaşlıq şəklində inkişaf etsə də, son illərdə bu münasibətlərdə ciddi soyuqluq müşahidə olunmaqdadır. Bu soyuqluğun əsas səbəblərindən biri Qərbin regiondakı proseslərə subyektiv, ikili standartlar çərçivəsində yanaşmasıdır.

Xüsusilə, 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra Qərb institutlarının, o cümlədən Avropa Parlamenti və bəzi Qərb ölkələrinin media orqanlarının Azərbaycanın haqlı mövqeyinə qarşı ədalətsiz və qeyri-obyektiv münasibəti ictimaiyyətin geniş narazılığına səbəb olmuşdu. Daha sonralar Avropa İttifaqının Ermənistanla müşahidə missiyası göndərməsi və Avropa Sülh Fondu vasitəsilə bu ölkəyə silah yardımını göstərməsi regionda gərginliyi artırmaqla yanaşı,

Qərbin vasitəçilik missiyasını şübhə altına almış oldu.

Bu hadisələr Azərbaycanda Qərbə qarşı etimadsızlıq yaratmaqla yanaşı, strateji qərarların istiqamətini də dəyişdirdi. Azərbaycanın tərəfsiz və ədalətli mövqə gözələdiyi Avropa strukturları tərəfindən birtərəfli şərtlərdə Ermənistanı dəstək verilməsi ölkəmizi alternativ geosiyasi tərəfdaşlara üz tutmağa sövq etdi.

Diplomatik fəallıq: Şərq ölkələri ilə sıx əməkdaşlıq

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, Azərbaycanın Şərq və Asiya ilə münasibətlərində nəzərəcarpacaq dərəcədə artan diplomatik fəallıq son illərin xarici siyasət xəttinin bariz göstəricisidir. Bu fəallıq həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli formatda özünü göstərir.

Prezident İlham Əliyevin aprelin 22-də Çinə dövlət səfəri bu kontekstdə xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Çin Azərbaycanın Orta Dəhliz layihəsindəki rolunu yüksək qiymətləndirir və regionda bu əməkdaşlıq yeni enerji və ticarət marşrutlarının formalaşmasına zəmin yaradır.

Pakistanla münasibətlər də yüksələn xətt üzrə inkişaf edir. Pakistanın Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərifin bu il fevralın 24-də ölkəmizə dövlət səfəri bu əlaqələrin daha da möhkəmlənməsinə şərait yaradıb. Bununla yanaşı, İran və Vyetnam prezidentlərinin Azərbaycanı nəzərdə tutulan səfərləri, İsrail rəsmilərinin ardıcıl olaraq Bakıya gölmələri, Azərbaycanla Türkiyə arasında yüksək səviyyəli və çoxsaylı qarşılıqlı səfərlərin davam etməsi, COP29 çərçivəsində bir çox Şərq liderlərinin ölkəmizə səfərləri, ECO (İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı) Sammitinin Azərbaycanda keçirilməsi ilə bağlı qəbul edilmiş qərar, eləcə də Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə əlaqələrinin intensiv şəkildə güclən-

məsi - bütün bunlar Azərbaycanın Şərq və Asiya istiqamətində fəal, çoxşaxəli və strateji xarici siyasət kursunun bariz təzahürüdür.

Qərbin səhvini anlaması və Azərbaycanın strateji dönüşü: Yeni prioritet - Şərq və Asiya

Son aylarda Avropa İttifaqı (Aİ) rəsmilərinin və Qərb liderlərinin Azərbaycana münasibətində müəyyən yumşalma və korrektə cəhdləri müşahidə olunur. Xüsusilə Almaniya Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayerin Bakıya rəsmi səfəri, Qərbin illərdir yol verdiyi birtərəfli, ikili standartlara əsaslanan yanaşmaların fəsadlarını, nəhayət, anlamağa başladığını göstərir. Bu səfər təkcə rəmzi diplomatik jest deyil, həm də Qərbin etimadı bərpa etmək üçün təşəbbüs göstərməyə məcbur qalmasının əlamətidir. Lakin bu etimadın bərpası artıq yalnız bəyannatlarla deyil, real, davamlı və qarşılıqlı hörmətə əsaslanan əməkdaşlıqla mümkün olacaqdır.

Bu kontekstdə Azərbaycanın xarici siyasətində baş verən strateji dəyişikliklər daha da aktuallaşır. Son illər ölkənin xarici siyasəti reaktiv deyil, proaktiv və çoxşaxəli planlama əsasında qurulur. Şərq və Asiya istiqamətinə yönəlmiş bu yeni xarici siyasət xətti Azərbaycanın müstəqil qərarvermə qabiliyyətini və regiondakı geosiyasi prosesləri düzgün analiz etdiyini sübut edir. Artıq Azərbaycan yalnız Asiya ilə əməkdaşlıq edən tərəf deyil, Avropa və Asiyanı birləşdirən mühüm körpünün mərkəzinə çevrilməkdədir.

Daha önəmli isə bu siyasət təkcə diplomatik deyil, iqtisadi, texnoloji, nəqliyyat-logistika və təhlükəsizlik sahələrini də əhatə edir. Bu yanaşma ölkəmizin regional və global miqyasda oyunçu statusunu gücləndirir. Azərbaycanın Şərq və Asiya ölkələri ilə qurduğu tərəfdaşlıq platformaları bir tərəfdən onun iqtisadi suverenliyini və dayanıqlığını artırır, digər tərəfdən isə Qərbbə qarşı alternativ əlaqə marşrutlarının və seçimlərinin olduğunu göstərir.

Nəticə etibarilə Qərbin gecikmiş jestləri Azərbaycanın artıq çoxdan müəyyənləşdirdiyi yeni xarici siyasət prioritetlərini dəyişmiş, əksinə, həmin prioritetlərin nə qədər düzgün və uzaqgörən olduğunu bir daha təsdiqləyir.

Bir sözlə, Azərbaycanın xarici siyasətində müşahidə olunan istiqamət dəyişikliyi təsadüfi və müvəqqəti reaksiya deyil, düşünülmüş və strateji qərardır. Şərqə və Asiyaya yönəlmiş bu siyasət Azərbaycanı yalnız regionun deyil, həm də Avrasiya məkanının yeni diplomatik və iqtisadi mərkəzlərindən birinə çevirir.